

Na zachód od Żarnowa - w Pilichowicach...

Pilichowice są **miejscością sołecką** w Gminie Żarnów, położoną przy drodze powiatowej nr 3120E Żarnów - Czersko i kilku drogach gminnych. W 2013 roku we wsi mieszkało **261 osób** (w 1998 roku - 287 osób). Od czasów zaborów do 1954 roku, wieś należała do **gminy Topolice** z siedzibą w Żarnowie. W latach 1954 - 1959 Pilichowice należała do **gromady Dłużniewice**, w latach 1960 - 1972 do **gromady Żarnów**, a w wyniku reformy administracyjnej 1973 roku, zostały włączone do **gminy Żarnów**. Wieś od wieków wchodzi w skład **parafii św. Mikołaja w Żarnowie** w dekanacie żarnowskim i w diecezji radomskiej. Odległości od ważnych dla mieszkańców miast i miejscowości wynoszą: Żarnów - 3 km, Skórkowice - 10 km, Białaczów - 17 km, Paradyż - 11 km, Aleksandrów - 13 km, Ruda Maleniecka - 17 km, Falków - 22 km, Opoczno - 23 km, Końskie - 22 km, Sulejów - 28 km, Piotrków Trybunalski - 44 km, Tomaszów Mazowiecki - 44 km, Kielce - 63 km, Radom - 88 km, Łódź - 93 km, Częstochowa - 116 km, Warszawa - 158 km, Kraków - 162 km. Pomiędzy Pilichowicami i Zdyszewicami w 2012 roku powstał nowoczesny **wiadukt nad Centralną Magistralą Kolejową**.

Miejscowość ma bogatą historię, sięgającą czasów **średniowiecza**. Wieś należała do kasztelanii żarnowskiej. W XVI wieku istniały dwie miejscowości o nazwach „**Pilchowicze major**” i „**Pilchowicze minor**” (wieś duża i mała). W tej rozwijającej się wsi znajdował się duży majątek ziemski i żyło wielu włościan, nazywanych wówczas kmieciami. W 1508 roku właścicielami jednej części wsi byli **Jan, Katarzyna i Mikołaj**, a drugiej - **Jan i Mikołaj Kunraczky**. W 1577 roku wieś „**Pilchowicze major**” była własnością **Jakuba Pilchowskiego**, a „**Pilchowicze minor**” - należała do **Stanisława Białaczowskiego**. Wieś słynęła z **kopalni rudy żelaza i kamieniołomów piaskowca**. W 1827 roku w 28 domach wsi Pilichowice żyło 187 włościan, a w 1887 roku liczba mieszkańców wzrosła do 314 osób, mimo kilku epidemii cholery, w wyniku której ludzie masowo wówczas umierali. Dwór należał do **rodziny Rudzkich**. W 1871 roku **folwark** obejmował 732 morgi, a ziemie chłopskie - 320 mórg (1 morga = 0,56 ha). W okresie II wojny światowej Pilichowice były schronieniem wielu oddziałów **Armii Krajowej i Narodowych Sił Zbrojnych**, a we wsi nawet funkcjonował szpitalik partyzancki.

Nad rzeką Wąglanką - w Niemojowicach...

Niemojowice to **miejscość sołecka** w gminie Żarnów, nad rzeką Wąglanką. Sąsiaduje z Żarnowem i jest położona przy kilku drogach gminnych. W 2013 roku we wsi mieszkało **259 osób**. Od czasów zaborów wieś należała do gminy Sworzyce (z siedzibą w Grabkowie), początkowo w **powiecie opoczyńskim**, a w latach 1927 - 1954 w **powiecie koneckim**. Do 1958 roku należała do **gromady Bronów**, a do 1972 roku - do **gromady Żarnów**. Od 1973 roku wchodzi w skład **gminy Żarnów**. Wieś należy do parafii rzymskokatolickiej pod wezwaniem **św. Mikołaja w Żarnowie** w dekanacie żarnowskim i diecezji radomskiej. Niemojowice mają bogatą historię, sięgającą czasów średniowiecza. O istnieniu wsi pisał Jan Łaski - arcybiskup gnieźnieński i prymas Polski w „**Liber Beneficiorum**”. W czasach historycznych wieś nosiła nazwę „**Nyemoyewycze**”, a potem „**Niemojewice**”.

Wieś słynęła z funkcjonowania kilku **młynów wodnych**, podkładów **rud żelaza i piaskowców**, a dziesięcinę płaciła żarnowskim wikariuszom. O tradycjach górniczych, świadczy część wsi o nazwie „**Rudne Doły**”. W 1827 roku w 27 domach żyło 137 włościan, a w 1880 roku w 30 domach - 325 mieszkańców. We wsi znajdował się wielki **folwark** o powierzchni 1025 mórg (1 morga = 0,56 ha), a chłopci gospodarzyli na 296 morgach. Wieś leżała na ważnym **trakcie handlowym**, bo wtedy główna droga z Żarnowa do Opoczna wiodła przez Niemojowice i Białaczów. W okresie współczesnym miejscowość składa się z trzech części: **Nowiny, Kolonia i Górki**. W 1920 roku we wsi Niemojowice założono znaną **szkołę powszechną**, w której w latach 1940 - 1944 prowadzono **tajne nauczanie** (Szkołę Podstawową w Niemojowicach zlikwidowano w latach 90-tych XX wieku). Górki Niemojowskie w latach II wojny światowej były jedną z najważniejszych baz „**Partyzanckiego Królestwa**” Armii Krajowej, w tym legendarnego **25 pułku piechoty AK**, który tu wielokrotnie stacjonował, wspierany przez patriotyczną ludność okolicznych wsi. W Górkach Niemojowskich, w dniu **9 listopada 1944 roku** pułk został rozwiązany przez dowódcę **mjr Rudolfa Majewskiego ps. „Roman”/„Leśniak**”. Jesienią 1944 roku stacjonował tam także słynny partyzant, ułan cichociemny **por. Adolf Pilch ps. „Góra”/„Dolina**” z „**Grupy Kampinos**” AK, który podporządkował się dowódcy 25 pp AK. Okolice wsi są obecnie terenem bardzo intensywnej **zabudowy lotniskowej**, do czego przyczynia się atrakcyjne położenie nad rzeką Wąglanką i duża ilość lasów. W miejscowości znajduje się nowa **świetlica wiejska**. W 2012 roku oddano do użytku **Dom Pomocy Społecznej w Niemojowicach**, jeden z najnowocześniejszych tego typu obiektów w Polsce.

W XII-wiecznej miejscowości Zdyszewice...

Zdyszewice są **miejscością sołecką** w gminie Żarnów, położoną przy drodze powiatowej nr 3120E Żarnów - Czersko. W 2013 roku we wsi mieszkały 234 osoby. W skład sołectwa wchodzi przysiółek **Czersko**. Od czasów zaborów do 1954 roku, wieś należała do **gminy Machory** z siedzibą w Marcinkowie. W latach 1954 - 1959 weszła do **gromady Dłużniewice**, w latach 1960 - 1972 do **gromady Żarnów**, a w 1973 roku została włączona do **gminy Żarnów**. Wieś od wieków wchodziła w skład **parafii św. Mikołaja w Żarnowie** w dekanacie żarnowskim i w diecezji radomskiej. Obecnie należy do **parafii Miłosierdzia Bożego w Chelstach**. We wsi znajduje się **kościół filialny** parafii pod wezwaniem **Podwyższenia Krzyża Świętego w Zdyszewicach**, zbudowany w 1984 roku staraniem ks. Mariana Ślusarczyka, wg projektu arch. Ignacego Banaszczyka. Zdyszewice mają bogatą historię, sięgającą średniowiecza i są jedną z najstarszych miejscowości w Polsce. Należały do **kasztelanii żarnowskiej**, a pierwsza wzmianka o wsi pochodzi z **1198 roku**. Zdyszewice oddawały dziesięcinę klasztorowi w Miechowie, a nadania dokonał biskup krakowski Gedeon. Wieś określano wtedy mianem „**Sdinechovic**”. Inne nazwy wsi w źródłach historycznych to „**Zdyszchowicze**”, „**Zdzischowicze**”, „**Zdieschowicze**” oraz „**Zdyszowice**”.

W 1368 roku biskup włocławski Zbilut oddał tę wieś we władanie Wilczkowi, synowi Witalisa i polecił osadzić ją na **prawie średzkim**, o czym pisał **Jan Łaski**. W okolicy były **młyny** na rzece Czarnej. W 1827 roku w 29 domach żyło 185 osób, a w 1887 roku w 43 domach - 233 włościan.

Obszar wsi wynosił **627 mórg**. W 1924 roku założono **szkołę**, w której w latach 1940 - 1944 prowadzono **tajne nauczanie**. W Zdyszewicach w okresie 1943 - 1944 przebywał cichociemny **mjr Adam Trybus ps. „Gaj**”, który - jako Komendant Kedywu Okręgu AK „**Barka**” Łódź - organizował **oddziały partyzanckie**. Był on kawalerem **Orderu Virtuti Militari**. W kościele znajduje się tablica pamiątkowa, poświęcona „**Gajowi**”. Sąsiednia wieś **Widuch** była główną bazą 25 pułku piechoty AK. We wsi funkcjonuje **jednostka OSP** (od 1959 roku), a także **Stowarzyszenie Kobiet Aktywnych „Znad Czarnej”**.